

פסיעות בתפלה

נתיבי עם נו צה קכג

פסיעות פרידה

1.

בסימן נו' בסעיף ה' של השולחן ערוך נרשם "מנהגנו בארץ ישראל, פוסע שלוש פסיעות דוקא בקדיש תתקבל, שאחר חזרה, שהשלוש פסיעות של החזרה עושים אותן אחר תתקבל". (ומכאן נתפשט כנראה מנהג העם לחזור שלוש פסיעות בכל קדיש, יתום או אחר).

השולחן ערוך בסימן קכ"ד מורה למי "שיוצא בתפלת שליח צבור לפסוע שלוש פסיעות לאחריו, כאדם שמתפלל לעצמו".

ולפני כן בקכ"ג סעיף א' פוסק השולחן ערוך "כורע ופוסע שלוש פסיעות לאחריו, בכריעה אחת, ואחר שפסע שלוש פסיעות בעודו כורע קודם שיזדקף...". וכאן פוסק הנתיבי עם (קכ"ג) " כן הדין גם כן בקדיש תתקבל, שבהגיעו לעושה שלום פוסע שלוש פסיעות ולא בשאר הקדישים. וכן נוהגים בירושלים הדייקנים לא לעשות שלוש פסיעות, כי אם בעושה שלום דאחר עמידה ובעושה שלום דקדיש תתקבל" (והמליץ לעיין בספר כף החיים סימן נ"ו).

"אבל כשפוסע שלוש פסיעות, האדם מרחיק עצמו, אמר הרמ"א, ממקום תפלתו והוא כנגד השכינה ולפיכך נותן שלום לשמאלו שאז הוא כנגד ימינו של הקב"ה".

ומשלים הנתיבי עם "דכל זמן שלא פסע הוא ליה כעומד לפני המלך... אם כן השליח צבור שפוסע השלוש פסיעות של החזרה בקדיש תתקבל, יהיה אסור לו לירוק עד גמר קדושה דסדרא וקדיש.

ב"עלי הדס" רושם "המנהג פשוט לפסוע שלש פסיעות אך ורק בסיום קדיש תתקבל של שחרית ומנחה, וכן בערבית של ליל שבת. אבל לא בקדיש תתקבל של ערבית של חול, וגם לא בכל שאר הקדישים". (הרי בערבית אין חזרה המכתיבה את שלש הפסיעות אחר תתקבל שלה). אמנם מובאת גם דעת אחד הגאונים שהנכון לפסוע שלש פסיעות בסיום כל קדיש המסתיים ב"עושה שלום".

וכן מובא כי הגאון רבי מצליח מאזוז זצ"ל שמע מפי תלמידו של השלמי תודה שנהג שלא לפסוע רק בקדיש תתקבל ולא פסע בכל הקדישים, כי גדול כח המנהג.

בסימן צ"ה מפרט נתיבי עם כיצד לפסוע: "כשעומד להתפלל ילך לפניו שלוש פסיעות. מנהגנו שהולך ועומד במקום שרוצה להתפלל בו, וחוזר לאחוריו שלוש פסיעות, ושב והולך לפניו שלוש פסיעות אל המקום אשר עמד בו בראשונה" (כסברת הבן איש חי, פרשת בשלח).
 על פי פסקי הרב עובדיה יוסף זצ"ל לומדים שהנהג לפסוע שלוש פסיעות לאחוריו ולפניו תבוא עליו ברכה. אך מנהג של הרבה מהגדולים הספרדים שלא מדקדקים בכך.
 לנו נראה, שעמדות התפילה הן כעין אנטנה של תחנת שידור רוחנית שצריך לסמן את מיקומה על ידי הפסיעות. ואילו החכמים שלא נוהגים כך מעריכים שנקודת התפלה שלהם מסומנת כבר. בדברי הפוסקים מובא הטעם שקביעת נקודת התפלה על ידי צעידת הפסיעות היא "דרך קירוב והגשה לדבר שצריך לעשות". הדרש מסביר שמשה רבנו נוהג לפני התפלה להכנס לתוך שלוש מחיצות חושך ענן וערפל, אלו הן בסימליות שלוש הפסיעות. אין סימוכין בגמרא למנהג הזה. אף על פי שבמרוצת הזמן נעשה המנהג, מנהג העולם, שקיבל גם הילה של סוד.
 מעידים על הרב עובדיה יוסף זצ"ל בזמן שהיה מקום התפלה שלו ממש במקום שהיה יושב, היה נוהג לפי השולחן ערוך. וזה מחזק את הדימוי של נקודת התפלה כעין אנטנה רוחנית לשידור תפלתנו. אם היא קבועה ליד המושב, אז מיותר לשוב ולסמנה.

באותו ענין אוסר השולחן ערוך (סימן צ"ד) לירוק (ומתחשב בתכונה אנושית: "אם אי אפשר לו שלא לירוק, מבליעו בכסותו בענין שלא יהיה נראה ואם הוא איסטניס ואינו יכול להבליעו בכסותו, זורקו לאחוריו). וההגה מתחשב: "ואם אי אפשר לו לזרקו לאחוריו, זורקו לשמאלו, אבל לא לימין וכל שכן לפניו, דאסור". למדנו גם שהפסיעות יכולות להיות מכוסות על ידי פסיעות הצעידה לבית הכנסת ("שכר הפסיעות"). אולם מכיון ששלוש הפסיעות אינן מעמסה גופנית רבתי, פוסקים המצדדים לצעוד אותן.

נצעד בע"ה תמיד במסלול העולה בית אל.